

Fast or Slow? Setting the Proper Pace of Spiritual Growth
פרשת שמיני [בין פורים לפסח], תשפ"ב

1) ויקרא (שמיני) – פרק יא, פסוקים מא-מה

מא וְכַל הַשְּׂרָץ הַשְּׂרָץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקָּץ הוּא, לֹא יֵאָכֵל. מִבְּכָל הַחַיָּוִת עַל הָאָרֶץ וְכָל הַחַיָּוִת עַל-אֲרֵבֶּעַ, עַד כָּל מְרִבֵּה רִגְלִים, לְכָל הַשְּׂרָץ הַשְּׂרָץ עַל הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם, כִּי שֶׁקָּץ הֵם. מִגַּל תִּשְׁקָצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם, בְּכָל הַשְּׂרָץ הַשְּׂרָץ; וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם, וְנִטְמַתֶּם בָּם. מִזֶּה כִּי אֲנִי ד' אֱלֹקֵיכֶם, וְהִתְקַדְּשִׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים, כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי; וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשְּׂרָץ הַרְמֵשׁ עַל הָאָרֶץ. מִה כִּי אֲנִי ד' הִמְעֵלָה אֶתְכֶם מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם לְהִיִּית לְכֶם לְאֱלֹקִים; וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי.

2) רש"י – פסוק מא

...וְאִין קְרוּי שְׂרָץ אֶלָּא דְבַר נְמוּז; קָצַר רִגְלִים, שְׂאִינוּ נִרְאָה אֶלָּא פְרוּחַשׁ וְנָד.

3) תרגום אונקלוס (שם)

וְכָל רַחֲשָׁא דְרַחֲשָׁא עַל אֲרֵעָא שֶׁקָּצָא הוּא לֹא יִתְאָכֵל.

4) עבודת ישראל - פרשת שמיני

הנה על מלת "שרץ" תרגומא "רחש" כמו לכל ריחשא דרחיש על ארעא (ויקרא יא, מב), ופירוש מלת רחש הוא ענין מהלך לאט לאט במרוצה כעין שנאמר (מגילה דף כז:): ושפתיה מרחשין דהוא ענין דיבור בלחש שאינו ניכר. ולכאורה אינו מובן פירוש התרגום, כי אדרבה אנו רואין מהלך השרץ הוא במרוצה מאוד? וגם מלת שרץ יש בו צירוף וטעם שמו מפני שרץ? אמנם נאמר בדרך משל, כשהאם מהלכת ובנה כרוך אחריה, הגם שהאם מהלכת לאט ובנה רץ אחריה אינו דומה מהלכו למהלך האם, מפני רגליו הקטנים ופסיעותיו הקצרים. וזה אפשר שנברא מהלך המרוצה לבריות קטנות כמו השרצים כי לולי מרוצתם אין בפסיעתם כלום, וכל היום ילכו ולא ישיגו חפצם. והגם שהם רצים אינם דומים לפסיעה אחת שלא במרוצה מהבריות הגדולות. ולכן תרגום של שרץ הוא רחש, פירוש הגם שתנועתם במרוצה, מכל מקום הוא עומד על מקום אחד.

וכזה נבאר הענין באדם... שאני בעצמי פעם אחת ראיתי הריב"ש ז"ל בחלום, ושאלתי אותו: מפני מה בתחילת עבודתי כאשר נכנסתי אל הצדיקים ללמוד ממעשיהם והרגלתי את עצמי לעבוד ה' יתברך הרגשתי בעצמי שינוי לטובה מיום אל יום בעסק התורה לשמה ובכוונת התפילה ושאר מעשים, ועתה אינני מרגיש כלל השינוי ונדמה לי כמו יום אתמול כן היום וכמו כן יום מחר? והשיב לי בדרך משל, כשהתינוק לומד א' ב' או סידור או חומש מידי יום ביומו ניכר השינוי בו שלומד יותר ממה שלמד אתמול, למשל בשבוע העבר למד פרשה אחת חומש ועתה לומד שתי פרשיות וכיוצא בו. מה שאין כן אם הולך ומתגדל ולומד בעצמו גפ"ת עם הפוסקים, והוא מפולפל גדול, אין ניכר בו שינוי יום מיומו. אמנם לפי ראות עיני השכל בודאי מה שהאדם נעתק בגדלותו יום מיומו במדריגה הוא גדול אלף אלפים ככל המדריגות שהתינוק נעתק בכל השנה, כי המה בקטנות עכ"ל ודברי פי חכם חן. והוא דבר חכמה נפלאה.

5) מסכת מגילה דף ו:

רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי יוֹסִי: אִף קוֹרִין אוֹתָהּ בְּאֶדְרַשׁ הַשְּׁנִי, שֶׁכָּל מִצְוֹת שְׁנוּהָגוֹת בְּשָׁנֵי אֵין נוֹהָגוֹת בְּרֵאשׁוֹן... וְרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: "בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה", מֵה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה — אֶדְרַשׁ הַסְּמוּדָה לְנִיסוֹן, אִף כָּאֵן — אֶדְרַשׁ הַסְּמוּדָה לְנִיסוֹן... אָמַר רַבִּי טַבִּי: טַעֲמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מִסְּמַדָּה גְאוּלָּה לְגְאוּלָּה עַדִּיף.

6 אסתר – פרק ג

(יג) וְנִשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד הַרְצִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהַרְג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנְעֵר וְעַד זָקֵן טוֹף וְנָשִׁים בָּיוֹם אֶחָד בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לְבוֹז.
(טו) הַרְצִים יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁוֹ הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהָמֶן יָשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשֶׁן נְבוֹכָה.

7 אסתר – פרק ה

(ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִהָרוּ אֶת הָמֶן לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֶסְתֵּר וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ וְהָמֶן אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה אֶסְתֵּר.

8 אסתר – פרק ו

(ו) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמֶן מִהָרָה קַח אֶת הַלְּבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה כֵן לְמַרְדְּכַי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אֶל תִּפֹּל דְּבַר מִכָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.
(יז) עוֹדֶם מְדַבְּרִים עִמּוֹ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיִּבְהַלּוּ לְהַבִּיא אֶת הָמֶן אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה אֶסְתֵּר.

9 אסתר – פרק ח

(י) וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֶרֶשׁ וַיְחַתֵּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד הַרְצִים בְּסוּסִים רַכְבֵּי הָרֶכֶשׁ הָאַחַשְׁתַּרְנַיִם בְּנֵי הַרְמְכִים.

רש"י - בְּיַד הַרְצִים. רוכבי סוסים שצנחה להם לרוץ:
האַחַשְׁתַּרְנַיִם. מין גמלים הממהרים לרוץ:

(יז) הַרְצִים רַכְבֵּי הָרֶכֶשׁ הָאַחַשְׁתַּרְנַיִם יֵצְאוּ מִבְּהַלִּים וְדְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁוֹ הַבִּירָה.

10 שמות (בא) - פרק יב, פסוק מא

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ כָּל צְבָאוֹת ד' מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם.

11 רש"י (שם) [ע"פ מדרש מכילתא דרבי ישמעאל]

מַגִּיד, שְׂכִינּוֹן שֶׁהִגִּיעַ הַקֶּץ לֹא עָכְבוּ הַמִּקְוֹם כְּהָרִף עֵינָיו...

12 מדרש תנחומא – פרשת חקת

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בְּעוֹלָם הַזֶּה, אַתֶּם מְכַלִּין אֶת הָאֱמוּנוֹת קַמְעָא קַמְעָא, וְלַעֲתִיד לָבֵא, אֲנִי מִבְּעָרְךָ מִן הָעוֹלָם בְּבַת אַחַת...

13 שמות – פרק יב, פסוק יא

וְכָכָה תֵּאָכְלוּ אֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגָרִים נַעֲלִיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמִקְלָכֶם בְּיַדְכֶם וְאַכְלֶתֶם אֹתוֹ בְּחַפְזוֹן פֶּסַח הוּא לַד'.

14 רש"י (שם)

בַּחֲפְזוֹן. לְשׁוֹן בְּהֵלָה וּמְהִירוֹת, כְּמוֹ "וַיְהִי דָוִד נֹחֵץ לְלָכֶת" (שמואל א' כ"ג), "אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אֲרָם בְּחַפְזָם" (מלכים ב' ז').

15 דברים – פרק טז, פסוק ג

לֹא תֵאָכֵל עִלְיוֹ חֶמֶץ שְׁבַעַת יָמִים תֵּאָכֵל עִלְיוֹ מִצּוֹת לַחֵם עֲנִי כִּי בַּחֲפְזוֹן יֵצְאֶת מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

16) ישעיה – פרק נב, פסוק יב
פי לא בחפזון תצאו, ובמנוסה לא תלכו, פי הלך לפניכם ד' ומאספכם אלקי ישראל.

17) אבן עזרא (שם)
 כי לא בחפזון תצאו. כאשר יצאתם ממצרים.

18) מדריגת האדם – מאמר דרכי התשובה (ר' יוסף יוזל הורביץ זצ"ל, הסבא מנובהרדוק)

ואם נסתכל היטב בדבר נראה, פי גם המציאות הוא בן, שבמציאות יכול האדם להחליף עצמו ברגע אחר. ולא שהיכלת הזו היא דבר מעלה באדם, אשר לא ידע להשתמש ביכלת זו אלא החסיד שבחסידים, אלא דבר מכרה הוא לכל אדם, פי אם לא יתחלף ברגע אחר, לא יתחלף לעולם. פי מפני מה לא יתחלף בהרגע, מפני שאינו יכול לעזוב דרכו, גם ברגע השניה וטען כך, וכן ברגע השלישית, ועד מתי יחכה עד אשר יתפנה מהטרדות המפריעים לו? זה ודאי, שלא יתפנה, פי לטרדות ומפריעים אין קץ ואין תכלית, ונמצא שאף אם יתיה שנות מתושלח לא יתחלף. פי אמנם מכרח שיבוא עת, אשר יעזוב העבר ויצא לחיות על דרך התורה, והעת הזאת רגע הוא, פי איך יעשה, היום מעט ומחר מעט?

הרי הדבר דומה למי שיש לו מטבח מרפה, ורוצה לשוב, ולעשותו בשר, יאמר הלא איך אשוב ברגע אחר לשבר את כל הכלים, ולקנות בפעם אחת כלים חדשים, הרי הפסד גדול הוא. אני אעשה מעט מעט, בתחלה אשבר כלי אחר, ואקח כלי אחר בשר, ואחר כך השני, השלישי והרביעי עד גמירא, הלא לשוטה יחשב. פי מיד שיתערב הכלי עם השאר יהיה הכל מרפה, ואף אם יתיה חיי מתושלח וישבר ויקח, וישבר ויקח, לא ינצל מן המרפה לעולם, ובעל פרתך אם ירצה לשוב צריך לשבר בפעם אחת כל הכלים ולקנות חדשים לגמרי.

19) צדקת הצדיק – אות א (ר' צדוק הכהן מלובלין זי"ע)
ראשית כניסת האדם לעבודת ה' צריך להיות בחפזון, כמו שמצינו בפסח מצרים שהי נאכל בחפזון ולא פסח דורות. מפני שהתחלה לנתק עצמו מכל תאות עוה"ז שהוא מקושר בהם צריך לשמור הרגע שמתעורר בו רצון ה' ולחפוז על אותו רגע למהר לצאת מהם אולי יוכל. ואח"כ שוב ילך במתינות ולאט כדן פסח דורות.

20) במדבר (מסעי) – פרק לג, פסוק ב
 ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ד' ואלה מסעיהם למוצאייהם.

21) צפנת פענח – פרשת מסעי, עמ' שז (ר' יוסף ראזין זצ"ל, הרוגוצובי)
 ר"ל דכל מציאות הליכה מן מקום למקום אי עיקר הכונה ביאה למקום שני או יציאה מכאן, וכאן הוה המצוה גם עצם ההליכה, וכן המקומות שבאמצע הדרך הוה ג"כ מצוה, כי כל דבר אף שהוא הכרחי לכאורה הכל בכונה מכוון ומצוה על פי ד'....